

Evropská
komise

30

V Ý R O Č Í

OBČANSTVÍ EU

PRÁVA A PŘÍLEŽITOSTI

OBSAH

ČÍM JE OBČANSTVÍ EU JEDINEČNÉ

Jako občan EU máš práva, která se liší od práv státního příslušníka členského státu EU.

03

SDÍLENÉ HODNOTY

EU je založena na společných hodnotách a občané EU mají užitek z určitých práv, svobod a ochrany.

04

OBČANSTVÍ EU: PRÁVA, KTERÁ MŮŽEŠ VYUŽÍT

Práva občana EU ti mohou otevřít zcela nový svět možností.

06

UTVÁŘEJ SI SVOU VLASTNÍ BUDOUCNOST

Občané EU jsou samotnou podstatou Evropské unie. Postarej se, aby tě bylo slyšet.

14

KAŽDODENNÍ OCHRANA

Život v EU ti také přináší řadu výhod, které ti usnadní život.

19

CO KDYŽ MÁ PRÁVA NEBYLA DODRŽENA

Pokud se domníváš, že tvá práva nebyla dodržena, můžeš podniknout určité kroky.

21

„Občanství EU otevírá svět příležitostí. Ať už se jedná o svobodu cestování v EU, práci v jiném členském státě, nebo získání konzulární pomoci při cestování do zahraničí. V posledních 30 letech využily miliony Evropanů konkrétní výhody, které občanství EU přináší. Prostřednictvím voleb EU a místních voleb se postarali o to, aby byly jejich hlasy vyslyšeny, i když žijí v zahraničí. Tato práva budeme nadále podporovat a posilovat, protože tímto způsobem posílíme svou Unii, své hodnoty a evropský způsob života.“

Ursula von der Leyenová,
předsedkyně Evropské komise, 2023

ČÍM JE OBČANSTVÍ EU JEDINEČNÉ?

Občanství EU je jedinečný koncept. Pokud jsi státním příslušníkem jednoho z 27 členských států EU, jsi automaticky také občanem EU. To ti umožňuje využívat určitá práva a výhody, která se liší od státní příslušnosti členského státu EU. Tato práva navíc platí ve všech 27 členských státech EU.

Co to znamená v praxi? Znamená to například, že můžeš žít a pracovat v jiném členském státě EU, aniž bys potřeboval/a vízum, pracovní povolení nebo povolení k pobytu. Občanství EU také znamená, že pokud se dostaneš do potíží v místě mimo EU, kde tvůj členský stát EU nemá velvyslanectví či konzulát, můžeš požádat o pomoc jiný členský stát EU, který na daném místě zastoupení má.

Občanství EU spočívá také v aktivní účasti na demokratickém procesu a v utváření pravidel platných v celé EU. V komunálních volbách a volbách do Evropského parlamentu můžeš volit a kandidovat, i když žiješ v jiném členském státě EU.

Občanství v EU ti může otevřít zcela nový svět možností. V této brožuře se dozvíš vše, co potřebuješ vědět o svých právech, a dozvíš se, jak je můžeš jako občan EU nejlépe využít.

Noví občané EU

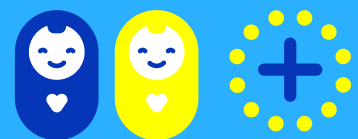

827 300

V roce 2021 získalo občanství v jednom z členských států EU 827 300 osob.

85% z těchto osob, které získaly občanství v členském státě EU, bylo předtím občany zemí mimo EU.

Zdroj: Eurostat

4,09 M

V roce 2021 se navíc v EU narodilo 4,09 milionu dětí.

Zdroj: Eurostat

„Občanství EU je jádrem evropského projektu. Cílem práv a příležitostí udělovaných všem občanům všech členských států EU je zlepšit jejich životy a posílit komunity. Proto je důležité, aby občané EU přesně věděli, jaká mají práva a jak je mohou uplatňovat. Právě tak budujeme silnější Evropu zítřka.“

Didier Reynders,
evropský komisař pro spravedlnost, 2023

Cítíš se jako občan EU?

Téměř 9 z 10 občanů (87%) souhlasí s tím, že se cítí být občany EU.

Zdroj: Eurobarometer 528, 2023

Občané EU mají řadu práv*, která doplňují práva, jež mají jako občané svého členského státu EU. Mezi tato práva patří:

- ▶▶ **Nemůžeš být diskriminován/a** na základě své státní příslušnosti.
- ▶▶ **Můžeš se svobodně pohybovat a pobývat** na území EU.
- ▶▶ **Můžeš volit a kandidovat** ve volbách do Evropského parlamentu a v komunálních volbách i po přestěhování do jiného členského státu EU.
- ▶▶ **Máš konzulární ochranu**, když jsi v zemi mimo EU.
- ▶▶ **Můžeš zahájit nebo podpořit** evropskou občanskou iniciativu a požádat Evropskou komisi, aby navrhla právní předpisy týkající se otázky, která je pro tebe důležitá.
- ▶▶ **Můžeš podat petici** k Evropskému parlamentu a stížnost evropskému veřejnému ochránci práv.
- ▶▶ **Můžeš se obrátit** na kteroukoli instituci EU **a obdržet od ní odpověď** v jednom z úředních jazyků EU.

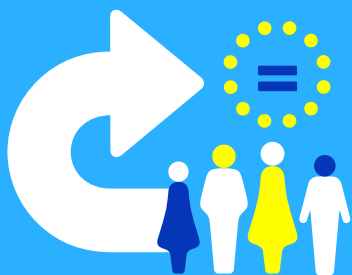
*Zaručeno Smlouvou o fungování Evropské unie (SFEU).

SDÍLENÉ HODNOTY

Být součástí EU neznámá jen žít v některé z členských zemí. Jde o to být součástí sdíleného společenství, kde každý využívá práv, ochrany a příležitostí a má povinnosti. To definuje evropský způsob života, jednotný v rozmanitosti.

To znamená například zajistit dodržování základních práv, jako je svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání, a zaručit rovná práva pro všechny před zákonem.

V souladu s Listinou základních práv Evropské unie má v EU každý právo na rovné zacházení bez ohledu na pohlaví, rasu, barvu pleti, etnický nebo sociální původ, genetické rysy, jazyk, náboženské vyznání nebo přesvědčení, politické nebo jiné smýšlení, příslušnost k národnostní menšině, majetek, narození, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientaci. To jsou některé z klíčových hodnot, které jsou základem občanství EU.

Respekt pro všechny

Článek 2 Smlouvy o Evropské unii (SEU) stanovuje hodnoty, na kterých je založena EU, a tím pádem i občanství EU:

„Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.“

Základní práva

Dalším důležitým dokumentem, který posiluje občanství EU, je **Listina základních práv Evropské unie**. Ta sdružuje osobní práva a svobody, která patří každému občanu EU. Mezi tato práva patří lidská důstojnost, právo na svobodu a bezpečnost, rovnost před zákonem, zákaz diskriminace a práva týkající se solidarity s ostatními. Stanovuje také zvláštní práva pro občany EU.

Listina základních práv zajišťuje ochranu těchto práv a svobod ze strany EU a členských států EU při provádění práva EU. Ta spolu s článkem 2 Smlouvy o EU tvoří základ hodnot, na nichž je založeno občanství EU a na nichž se může dále rozvíjet.

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE

Vysoce oceňované hodnoty EU

V nedávném průzkumu občané EU určovali hodnoty, které jsou pro ně nejdůležitější.

82%

Nezávislost soudců

82%

Právo na spravedlivý proces

81%

Svoboda myšlení, projevu a náboženského vyznání

Klíčové osobní hodnoty

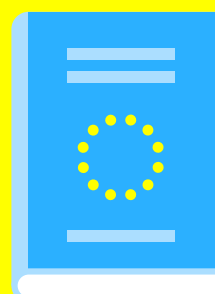
78%

Možnost rozhodovat o svém životě

77%

Možnost starat se o své blízké

Zdroj: Eurobarometer 508, 2021

Občanství EU ti dává práva, která můžeš využít k utváření svého života a ve prospěch své komunity. Umožňuje ti například volný pohyb a pobyt v rámci EU podle tvého přání, zajišťuje, že nemůžeš být diskriminován/a na základě své státní příslušnosti, a zavazuje orgány EU, aby ti odpovídaly na tvé otázky. Dává ti právo volit své zástupce v Evropském parlamentu a zahájit evropskou občanskou iniciativu na téma, které je ti blízké. Tato práva mají všichni občané EU.

OBČANSTVÍ EU: PRÁVA, KTERÁ MŮŽEŠ VYUŽÍT

„Nyní je ta chvíle ukázat mladé generaci, že můžeme vybudovat kontinent, kde můžete být, kým jste, milovat, koho chcete, a mířit tak vysoko, jak chcete. Kontinent, který je v souladu s přírodou a který vede v oblasti nových technologií. Kontinent, který je sjednocen ve svobodě a míru. Evropa má nyní příležitost znovu odpovědět na volání dějin.“

Ursula von der Leyenová,
předsedkyně Evropské komise,
Stav Unie v roce 2023

Boj proti všem podobám diskriminace

Každý má právo na rovné zacházení a EU přijala opatření proti diskriminaci z mnoha různých důvodů. Právo EU chrání zejména před diskriminací na základě pohlaví a rasového nebo etnického původu v oblasti zaměstnanosti, vzdělávání, přístupu ke službám, sociální ochrany a sociálních výhod. Právo EU rovněž zakazuje diskriminaci na základě náboženského vyznání či přesvědčení, zdravotního postižení, věku a sexuální orientace v oblasti zaměstnání. Kromě toho byla přijata řada strategií k vybudování Unie rovnosti.

Zjistí více o tom, jak EU

VYTVÁŘÍ UNII ROVNOSTI

Ochrana před diskriminací

Adam vystudoval střední školu v Polsku, odkud pochází. Od dětství snil o tom, že se stane veterinářem a bude studovat v zahraničí. Vybral si však univerzitu, která se nachází v jiném členském státě EU, kde musí složit zkoušku způsobilosti, aby prokázal svou kvalifikaci. Tato zkouška se ale nevztahuje na občany země, do které se hodlá přestěhovat.

To Adamovi přijde nespravedlivé a má pocit, že je diskriminován na základě své národnosti. Obrátí se proto na Evropský soudní dvůr, který rozhodne, že test způsobilosti z těchto důvodů je skutečně diskriminační. Konečným výsledkem je změna pravidel. Adam může studovat v zahraničí na jím vybrané univerzitě za stejných podmínek jako občané dané země.

Klíčovým právem občanů EU je ochrana před diskriminací na základě státní příslušnosti v případech, které spadají pod právo EU. To je zakotveno ve Smlouvě o fungování Evropské unie a v článku 21 Listiny základních práv. Zásada nediskriminace zajišťuje spravedlivé zacházení a rovné příležitosti pro všechny občany EU bez ohledu na to, v jakém členském státě EU se nacházejí.

Tvé právo přestěhovat se a žít v zahraničí

José je španělský softwarový vývojář, který dostane vysněnou pracovní nabídku v Německu. Může se přestěhovat do Hamburku, aniž by potřeboval vízum, pracovní povolení nebo povolení k pobytu. Musí si jen najít bydlení a může začít hned pracovat. Navíc má on i jeho rodina přístup k místnímu systému zdravotní péče a jeho děti mohou chodit do německých škol. Jeho rodina má stejné sociální výhody jako němečtí občané a zároveň si zachovává španělské občanství.

Názory na volný pohyb

90%

Přibližně 90% občanů souhlasí s tím, že jim toto právo osobně prospívá.

80%

Více než 80% občanů souhlasí s tím, že volný pohyb je pro ekonomiku přínosem.

Zdroj: Eurobarometer 528, 2023

Jako občan EU máš právo volně pobývat, pracovat, studovat a cestovat po členských státech EU. To znamená, že nepotřebuješ vízum, pracovní povolení ani povolení k pobytu. Tvoji rodinní příslušníci mají rovněž právo tě doprovázet nebo se k tobě připojit, a to bez ohledu na jejich státní příslušnost. Mohou být požádáni o splnění určitých podmínek nebo formalit.

Pracovníci EU a samostatně výdělečně činní občané EU mohou pobývat v jiném členském státě EU déle než tři měsíce bez jakýchkoli dalších podmínek. Ostatní kategorie občanů EU, jako jsou studenti nebo ekonomicky neaktivní občané, musí splňovat určité podmínky (například být účastníkem nemocenského pojištění). Občané mohou být požádáni o splnění administrativních formalit, jako je například registrace na úřadech. Více informací o těchto podmínkách najdeš v tomto **Průvodci** a také **zde**.

PRÁVO NA VOLNÝ POHYB

PRÁVO POBYTU

Pomoc, když se nacházíš v zahraničí

Antonia, maltská fotoreportérka, cestuje po odlehlém regionu v zemi mimo EU, kde Malta nemá velvyslanectví ani konzulát. Poté co ztratila pas, zoufale potřebuje náhradní doklad, aby se mohla vrátit domů.

Díky právu EU na konzulární ochranu může Antonia navštívit španělský konzulát, kde obdrží nouzový cestovní doklad – což je stejná pomoc, jakou by dostala, kdyby byla španělskou občankou. S tímto nouzovým cestovním dokladem může odcestovat domů.

Podpora občanů EU v zahraničí

93%

občanů souhlasí s tím, že členské státy EU by měly úzce spolupracovat na pomoci občanům EU, kteří potřebují konzulární ochranu mimo EU.

Zdroj: Eurobarometer 528, 2023

Jako občan EU máš právo požádat o pomoc velvyslanectví nebo konzulát kteréhokoli členského státu EU, pokud se nacházíš v zemi mimo EU, kde tvůj stát nemá konzulát nebo velvyslanectví, nebo pokud ti konzulát nebo velvyslanectví nemůže pomoci. Toto právo EU je vyjádřením solidarity EU, kdy členské státy EU vzájemně pomáhají svým občanům v nouzi.

Konzulární ochrana EU se může vztahovat na celou řadu situací: pokud jsi zatčen/a nebo zadržen/a, staneš se obětí trestného činu, utrpíš nehodu nebo vážně onemocníš, ztratíš pas nebo ti ho někdo ukradne či když potřebuješ pomoc při návratu domů v případě nouze.

**PŘEDÁVÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ
MIMO EU**

NOUZOVÝ CESTOVNÍ DOKLAD EU

Evropská občanská iniciativa

Peter, občan EU z Rakouska, má rodinu v Belgii, Španělsku a Itálii. Nerad jezdí na dlouhé vzdálenosti a snaží se vyhýbat létání, kdykoli to je možné. Proto by rád viděl více evropských opatření na podporu zavádění vysokorychlostních přeshraničních železničních tratí, které by lépe propojily evropská města.

Peter se domnívá, že pro uskutečnění tohoto cíle jsou rozhodující opatření na úrovni EU. Poté, co se dozvěděl o evropské občanské iniciativě, rozhodl se dát dohromady skupinu sedmi občanů EU žijících v sedmi členských státech EU, aby předložili vlastní iniciativu a vyzvali Komisi, aby navrhla právní předpisy, které by usnadnily přeshraniční cestování po železnici.

Poté, co Komise pečlivě jejich návrh posoudila a zkontrolovala, že splňuje odpovídající kritéria, jejich iniciativa byla zaregistrována. Po registraci mohl Peter zahájit sběr podpisů, aby získal podporu pro svůj nápad.

Evropská občanská iniciativa ti dává možnost ovlivnit politiku EU. Pokud je i pro tebe něco důležité – a pokud se jedná o oblast, v níž má EU pravomoc jednat – můžeš také předložit iniciativu.

Musíš postupovat krok za krokem a zajistit, aby tvá iniciativa splňovala určitá kritéria. Na níže uvedených odkazech najdeš vše, co potřebuješ vědět. Po registraci musí tvá iniciativa do 12 měsíců shromáždit nejméně jeden milion platných podpisů (online nebo v papírové podobě) v nejméně sedmi zemích EU. Pokud tyto podmínky úspěšně splníš, setkáš se s Komisí, abys projednal/a své cíle, a budeš mít možnost představit svou iniciativu na veřejném slyšení v Evropském parlamentu. Komise je povinna na tvůj podnět reagovat a uvést, jaká opatření přijme.

Můžeš také podpořit iniciativy zahájené jinými občany EU.

64%

občanů EU si je vědomo práva na účast v evropské občanské iniciativě,

přičemž informovanost se pohybuje od více než 80% ve Finsku a Rakousku po méně než 50% v Rumunsku (49%), Chorvatsku (48%), Litvě (46%) a Švédsku (39%).

Zdroj: Eurobarometer 528, 2023

- » Podívej se **do databáze zveřejněných občanských iniciativ** a podpoř iniciativy, které by podle tebe měly uspět.
- » Podívej se na náš **průvodce krok za krokem**, který popisuje, jak Evropská občanská iniciativa funguje.
- » Získej praktické informace a rady pro zahájení a řízení tvé iniciativy na **online fóru ECI**.
- » Přihlas se do **online kurzu pro organizátory**.

Tvé právo podat petici Evropskému parlamentu

Ana je občankou EU žijící v průmyslovém městě. Řeka, která protéká jejím sousedstvím, je znečištěna toxickým odpadem z nedaleké továrny. Ana po počátečním vyšetřování dospěla k názoru, že zde nejsou dodržovány evropské předpisy v oblasti životního prostředí.

Je touto situací znepokojena, a proto využije svého práva podat petici Evropskému parlamentu a upozorní ho na tento problém. Petiční výbor Evropského parlamentu obdrží Aninu petici, provede vlastní vyšetřování a může rozhodnout o dalším postupu.

Jako občan nebo obyvatel EU máš právo předložit petici, která může být stížností nebo žádostí, Evropskému parlamentu. Petiční výbor parlamentu tvou petici posoudí, odpoví ti a bude tě informovat o výsledku.

Toto právo ti umožňuje obrátit se přímo na Evropský parlament a vyjádřit své obavy nebo požádat o přijetí opatření. Petice by se měla týkat problému z oblasti činnosti EU, která se tě přímo dotýká.

Další informace najdeš zde:

PETIČNÍ PRÁVO

WEBOVÝ PORTÁL PRO PETICE

Kdo může petici zahájit?

- ▶▶ jakýkoli občan EU,
- ▶▶ každý, kdo legálně pobývá v členském státě EU,
- ▶▶ jakákoli společnost, organizace nebo sdružení se sídlem v členském státě EU.

Jak to funguje?

- ▶▶ Problém musí spadat do oblasti činnosti EU.
- ▶▶ Problém se tě musí přímo dotýkat.
- ▶▶ Petici můžeš podat jednotlivě nebo jako skupina – minimální počet podpisů není stanoven.
- ▶▶ Podání lze provést online nebo poštou.

Zdroj: [Petice pro EU](#)

Tvé právo obrátit se na veřejného ochránce práv

Sara si vyžádala dokumenty o schůzce mezi orgánem EU a zemědělským sdružením. Má dojem, že daný orgán EU její žádost špatně vyřídil, neboť jí nebyl umožněn plný přístup k dokumentům, o které žádala. V této situaci má Sara rovněž právo podat stížnost k evropskému veřejnému ochránci práv. Úkolem veřejného ochránce práv je vyšetřovat stížnosti na nesprávný úřední postup orgánů EU.

Evropský veřejný ochránce práv je nezávislý a nestranný orgán, který dohlíží na odpovědnost orgánů a agentur EU a podporuje řádnou správu. Je tu proto, aby pomáhal občanům, podnikům a organizacím, které se domnívají, že na úrovni EU došlo k nesprávnému řízení.

Jako občan máš právo podat stížnost evropskému veřejnému ochránci práv, pokud se domníváš, že v některém z orgánů EU došlo k nesprávnému řízení. Může jít například o omezení tvého přístupu k dokumentům v držení orgánů EU, jakékoli etické otázky nebo o správu finančních prostředků EU. Stížnost musíš podat do dvou let od data, kdy ses o problému dozvěděl/a.

Kdo se může na evropského veřejného ochránce práv obrátit?

Na evropského veřejného ochránce práv se mohou obrátit občané EU nebo nevládní organizace, sdružení, podniky, univerzity a novináři se sídlem v členském státě EU:

- ▶ se stížnostmi týkajícími se orgánu, úřadu nebo agentury EU,
- ▶ v otázkách nesprávného úředního postupu orgánu, úřadu nebo agentury EU,
- ▶ pokud se již pokusili problém vyřešit s příslušným orgánem EU,
- ▶ pokud záležitost není starší než dva roky,
- ▶ pokud neprobíhá žádné soudní řízení.

EVROPSKÝ VEŘEJNÝ
OCHRÁNCE PRÁV

PODAT STÍŽNOST

Dana je občankou EU, vášnivou milovnicí přírody a amatérskou včelařkou. Obrátí se na Komisi, aby se podělila o své názory a zjistila, co EU dělá, aby zajistila dobré životní podmínky včel.

Dana dostává odpověď ve svém jazyce, na což má jako občanka EU právo.

Právo na odpověď

Jako občan EU máš právo napsat institucím ve kterémkoli z 24 úředních jazyků EU a obdržet odpověď ve stejném jazyce. Všechny instituce vedou online rejstříky, kde najdeš kontaktní údaje a přístup k dokumentům a informacím, které ti pomohou být informován/a o dění v EU.

Komise také pravidelně shromažďuje názory občanů při tvorbě politiky a právních předpisů. Před finalizací návrhů politik a jejich zveřejněním na internetu je zohledněna zpětná vazba.

Další informace najdete zde:

KONTAKTOVAT EU

VEŘEJNÉ KONZULTACE

JAZYKY EU

Přístupové informace

Přehled rejstříků orgánů EU

Zde jsou všechny rejstříky orgánů EU, ke kterým máš volný přístup:

- ▶▶ Veřejný rejstřík dokumentů Rady
- ▶▶ Rejstřík dokumentů Evropského parlamentu
- ▶▶ Veřejný rejstřík dokumentů Evropské centrální banky
- ▶▶ Rejstřík dokumentů Komise
- ▶▶ Přístup ke správním dokumentům Soudního dvora
- ▶▶ Veřejný rejstřík Evropské služby pro vnější činnost
- ▶▶ Přístup k dokumentům Evropského účetního dvora

Demokratická práva jsou základní součástí občanství EU. Tvůj hlas ve volbách do Evropského parlamentu zajistí, že tvůj názor bude při projednávání a přijímání zákonů slyšet. Volit, a dokonce i kandidovat v komunálních a evropských volbách můžeš, i když se přestěhuješ do jiného členského státu EU.

Občané jsou nedílnou součástí demokratického procesu i v období mezi volbami, například tím, že se vyjadřují k navrhovaným právním předpisům nebo se účastní evropských občanských iniciativ. Můžeš být také vybrán/a do občanských panelů. Můžeš se obrátit na evropské instituce, abys získal/a informace nebo se podělil/a o své názory.

**UTVÁŘEJ SI SVOU
VLASTNÍ BUDOUCNOST**

Tvá demokratická práva

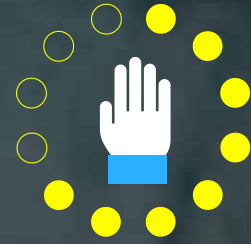
Maria je portugalská občanka, která již více než deset let žije v Belgii. Je členkou politické strany, vášnivou zastánkyní bezpečnosti silničního provozu a přeje si, aby se v centru jejího města udělalo více pro chodce. Blíží se komunální volby a Maria se rozhodne, že chce udělat víc než jen volit – chce kandidovat. Je vybrána na kandidátku své strany, zapůsobí na mnoho voličů a stane se hrdou členkou místní městské rady.

Všichni občané EU mají právo volit a kandidovat ve volbách do Evropského parlamentu ve své zemi původu. Pokud však žijí v jiném členském státě EU, mohou volit a kandidovat ve volbách do Evropského parlamentu za stejných podmínek jako občané dané země. Občané EU, kteří žijí v jiném členském státě EU, mohou rovněž volit a kandidovat v komunálních volbách v dané zemi, a to znovu za stejných podmínek jako státní příslušníci této země.

Jdi k volbám

66%

Přibližně 66 občanů ví, že občan EU žijící v jejich zemi má právo volit nebo kandidovat ve volbách do Evropského parlamentu.

55%

Jen více než polovina z nich ví, že takový občan má právo volit nebo kandidovat i v komunálních volbách.

Zdroj: Eurobarometer 528, 2023

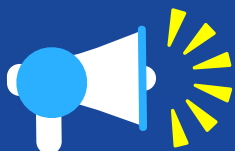

ZJISTI VÍCE O ÚČASTI A
VOLBÁCH V EU

Vyjádři svůj názor

Demokratická účast nespočívá jen v hlasování a volbách. Jako občan EU máš mnoho příležitostí zapojit se, vyjádřit svůj názor a podílet se na utváření budoucnosti Evropy.

Především můžeš **sdílet své názory** na iniciativy Komise a přispět k rozhodovacímu procesu. Komise se zavázala brát ohled na názory občanů a zúčastněných stran na právní předpisy a politiky EU jak při jejich přípravě, tak při jejich provádění.

Dalším způsobem, jak mohou občané přispět k utváření politiky, je **Evropská občanská iniciativa**. Pokud chceš, aby EU přijala opatření v určité otázce, můžeš dát dohromady skupinu sedmi občanů EU a vyzvat Evropskou komisi, aby navrhla nové právní předpisy EU týkající se dané otázky. Více informací nalezneš v této brožuře v části věnované evropské občanské iniciativě.

Máš také přístup k interaktivní platformě pro angažovanost občanů, kde můžeš s ostatními Evropany diskutovat o svých nápadech a řešeních pro budoucí politiky.

Existují také **Evropské panely občanů**, které sdružují náhodně vybrané občany ze všech 27 členských států EU, aby projednávali klíčové návrhy a předkládali svá doporučení. Témata dosud zahrnovala virtuální světy, plýtvání potravinami a vzdělávací mobilitu. Po shromáždění nápadů a úvah se Evropské komisi předkládají doporučení, která by měla při přípravě politických iniciativ zohlednit.

Portál **Podělte se o svůj názor** je komplexní portál pro online zapojení občanů. Kombinuje přístup k veřejným konzultacím, webové stránky evropské občanské iniciativy a interaktivní platformu pro angažovanost občanů. Chceš-li přispívat, musíš se zaregistrovat, ale jde o velmi jednoduchý proces.

... a samozřejmě existuje spousta možností, jak se zapojit na celostátní i místní úrovni – včetně kandidatury do komunálních voleb.

VĚDĚL
JSI?

Evropské občanské panely se stávají běžnou součástí demokratického života v EU. Uskutečnila se již řada panelů, které občanům umožnily předložit jejich doporučení k řadě záležitostí přímo tvůrcům politik.

Jak můžeme snížit plýtvání potravinami?

Jeden z občanských panelů, který se zaměřil na řešení problému plýtvání potravinami, předložil 23 doporučení k opatřením. Mezi ně patřila opatření zakazující ničení bezpečných přebytků potravin, potřeba právně závazných cílů pro členské státy EU a lepší vzdělávání.

Tato doporučení byla následně sdílena a projednána s **Platformou EU pro potravinové ztráty a plýtvání potravinami** a budou pomáhat i v budoucnosti při tvorbě dalších politik EU.

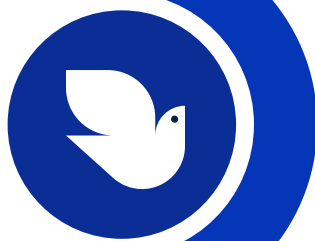

OBČANSTVÍ EU: PROCES, KTERÝ SE NEUSTÁLE VYVÍJÍ

Kořeny občanství EU sahají do období bezprostředně po válce, kdy se z popela vynořila nová vize sjednocené Evropy. Od samého počátku evropského projektu byla v centru pozornosti práva a příležitosti občanů. Občanství EU je dnes uznáváno jako základní status státních příslušníků členských států EU a každý občan má právo účastnit se demokratického života EU.

1945

V Evropě je vyhlášen mír.

1957

Je podepsána Římská smlouva. Těchto šest zakládajících členů poskytuje právo volného pohybu všem pracovníkům, samostatně výdělečně činným občanům a jejich rodinám. V průběhu let se toto **Evropské hospodářské společenství** rozšiřuje a přijímá nové země.

2009

V platnost vstupuje **Listina základních práv EU**, která dále posiluje práva občanů EU.

1951

První milník: V šesti evropských zemích – Belgii, Francii, Itálii, Lucembursku, Německu a Nizozemsku – je zaveden volný pohyb pracovníků v uhelném a ocelářském průmyslu.

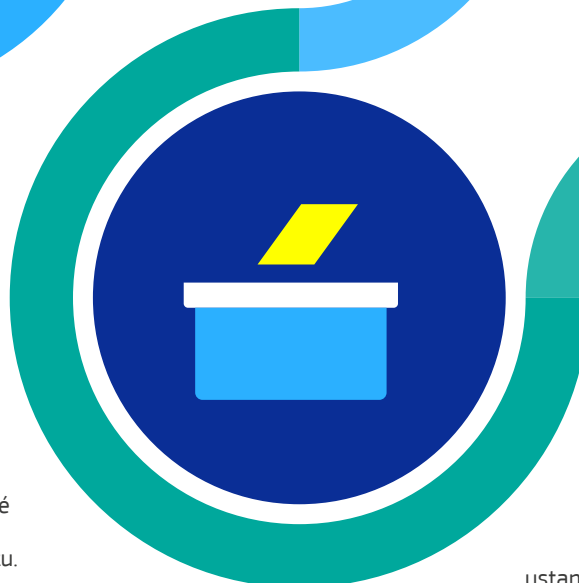
Vzniká Evropské společenství uhlí a oceli.

1979

Evropští občané poprvé přímo volí poslance Evropského parlamentu.

1993

Maastrichtská smlouva ustanovila občanství EU. Občané mají nyní kromě původního práva na volný pohyb k vykonávání ekonomické činnosti ještě další specifická práva vyplývající z občanství EU.

2020

Na **Konferenci o budoucnosti Evropy**, největší participativní akci v dějinách EU, občané žádají mimo jiné více informací o občanství EU.

2012

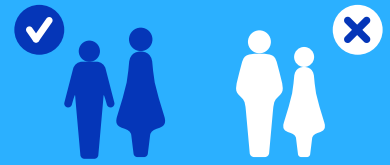
Je přidáno nové občanské právo. Občané EU získávají silnější hlas při tvorbě politik díky zahájení **Evropské občanské iniciativy**.

2023

30. výročí občanství EU.

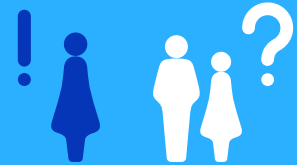

Znáš svá práva?

50%

občanů EU nemá pocit, že jsou dobře informováni o svých občanských právech v EU.

64%

občanů EU nemá pocit, že jsou dobře informováni o tom, co dělat, když nejsou jejich práva dodržována.

Zdroj: Eurobarometer 528, 2023

Zde zjistíš více o historii občanství EU.

KAŽDODENNÍ OCHRANA

Život v EU přináší řadu výhod, které mohou využívat jak její občané, tak i její obyvatelé. Mezi tyto výhody, které vyplývají z práva EU, patří například práva pracovníků nebo přístup ke zdravotní péči v jiném členském státě EU. Tato opatření jsou zavedena s cílem zajistit občanům a obyvatelům vysokou životní úroveň, přístup k základním službám a důstojné a uctivé zacházení.

Jako zaměstnanec v EU jsi například chráněn/a před diskriminací v zaměstnání a máš právo na bezpečné pracoviště, přiměřenou pracovní dobu a přestávky.

Pokud cestuješ do jiného členského státu EU, nemusíš za používání mobilního telefonu platit žádné další poplatky. Tvé hovory, textové zprávy a data jsou účtovány podle vnitrostátních sazeb, tj. za stejnou cenu jako hovory, textové zprávy a data ve tvé domovské zemi. A pokud je tvůj let zpožděn nebo zrušen, EU ti umožňuje snadno a jednoduše požádat o odškodnění.

To jsou jen některá práva a výhody, které občanům zaručují právní předpisy EU, ale je jich mnohem více.

EU také ve svých politikách klade důraz na zájmy občanů. Mezi klíčové priority pro budoucnost patří Evropská zelená dohoda, která usiluje o to, aby se Evropa stala prvním klimaticky neutrálním kontinentem. EU rovněž přijala opatření, která mají za cíl snížit zátěž občanů a průmyslu spojenou s náklady na energii.

V této brožuře se hlouběji věnujeme dvěma příkladům konkrétních výhod: jako spotřebitel jsi chráněn/a před nekalým marketingem a nebezpečnými výrobky. Online máš právo kontrolovat své osobní údaje.

Zjistí více o všech svých právech a výhodách

CO DĚLÁ EVROPA PRO MĚ

JAKÝ MÁ EU VÝZNAM V TVÉM KAŽDODENNÍM ŽIVOTĚ?

Tvá práva coby spotřebitele

Daniel si na internetu zakoupil mixér, ale byl zklamán, když zjistil, že mu chybí několik inzerovaných funkcí a ani není tak výkonný, jak bylo uváděno. Přes počáteční odpor internetového obchodu se Daniel domáhal svých práv jako spotřebitel EU a dostal na výběr mezi vrácením peněz v plné výši a výměnou zboží.

Jako spotřebitel v EU máš při nakupování práva, která tě chrání, ať už je prodejce kdekoli v EU. Máš právo na jasné informace o produktech a službách a máš právo zrušit a vrátit většinu online nákupů do 14 dnů. Pokud zakoupené zboží neodpovídá popisu nebo nesplňuje standardy kvality, máš právo na opravu či výměnu zboží nebo vrácení peněz. Spotřebitelská legislativa EU tě chrání pouze v případě, že nakupuješ od obchodníka; online nákupní platformy tě proto musí na tuto skutečnost upozornit v případě, že si vybereš nabídku od soukromé osoby.

ZJISTI VÍCE O TOM, JAK VYUŽÍVAT SVÝCH SPOTŘEBITELSKÝCH PRÁV

Můžeš se také obrátit na síť sít' ESC a získat pomoc při uplatňování svých spotřebitelských práv

Tvé právo na ochranu údajů

Jana byla znepokojena množstvím osobních údajů ukládaných platformou sociálních médií, kterou používá. Rozhodla se jednat a uplatnit svá práva – nejprve požádala o přístup ke všem svým osobním údajům. Kontrolou těchto údajů odhalila řadu nepřesností a zastaralých informací o ní samotné. Jana požádala společnost o opravu nesprávných údajů a o trvalé odstranění několika starých příspěvků.

V EU máš práva na své osobní údaje. Můžeš získat přístup ke svým údajům, opravit chyby ve svých údajích, vymazat je, omezit jejich použití, přesunout je do jiné služby, vznést námitku proti jejich použití a zabránit tomu, aby byly předmětem automatizovaných rozhodovacích procesů. Tato práva, která jsou součástí obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR), ti dávají kontrolu nad tvými údaji a vyžadují, aby společnosti respektovaly tvá rozhodnutí. Za určitých okolností se právo na výmaz nemusí uplatňovat. Může se jednat například o archivní účely nebo výzkumné a statistické účely, kdy mohou být údaje považovány za údaje ve veřejném zájmu.

ZJISTI, JAK CHRÁNIT SVÉ ÚDAJE A VYUŽÍVAT SVÁ PRÁVA

CO KDYŽ MÁ PRÁVA NEBYLA DODRŽENA?

Pokud se domníváš, že tvá práva občana EU nebyla ve tvé domovské zemi nebo v jiném členském státě EU respektována, můžeš podniknout určité kroky.

Nejprve bys se měl/a pokusit vyřešit záležitost na vnitrostátní úrovni země, kde k problému došlo, a to buď soudní cestou, nebo jinými způsoby řešení sporů. **Zjisti více o vnitrostátních soudních systémech nebo o tom, jak se obrátit na soud.**

Pokud jsi obětí diskriminace a hledáš pomoc, můžeš se také obrátit na **národní organizaci pro rovnoprávnost** ve své zemi. Antidiskriminační právní předpisy EU stanovují, že každý členský stát musí mít (alespoň) jeden takový orgán pro rovnost, který má mimo jiné pravomoc poskytovat nezávislou pomoc obětem diskriminace.

Pokud tyto kroky problém nevyřeší, bude dalším krokem přenesení problému na úroveň EU. Zde můžeš:

- ▶ Podat stížnost u **Evropské komise**, pokud se domníváš, že tvá práva občana EU byla porušena opatřením nebo postupem tvé země, který je v rozporu s právem EU. Formulář stížnosti Komise je srozumitelný a snadno se vyplňuje. Najdeš jej **zde**.
- ▶ Podat stížnost **Evropskému veřejnému ochránci práv** na nesprávný úřední postup orgánů, institucí nebo agentur EU – více informací najdeš na str. 13 této brožury.
- ▶ Podat petici na **Evropský parlament**.
- ▶ Nahlásit podvody související s EU na **Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF)**.

Služby pro řešení problémů na dosah ruky

Kontaktuj jednu z následujících organizací:

Portál Your Europe tě navede na nejdůležitější webové stránky EU a jednotlivých států.

Kontaktní centrum Europe Direct ti telefonicky nebo e-mailem zodpoví jakoukoli otázku týkající se EU, a to ve všech 24 úředních jazycích. Kontaktuj je zdarma na číslo 00 800 6 7 8 9 10 11 nebo **online**.

Pokud jsou tvá práva porušována v jiném členském státě EU, obrať se se svým problémem na **SOLVIT**.

Jak EU podporuje tvá práva

Toto jsou jen některé z klíčových právních předpisů, které podporují práva občanů EU.

Svobodně se pohybovat, žít a pracovat v EU

- ▶ Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) ([čl. 21 odst. 1](#))
- ▶ Listina základních práv Evropské unie ([čl. 45](#))
- ▶ [Směrnice 2004/38/ES](#) o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států

Konzulární ochrana

- ▶ Smlouva o Evropské unii (SEU) ([čl. 35](#))
- ▶ Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) ([čl. 20 odst. 2 písm. c, čl. 23](#))
- ▶ Listina základních práv Evropské unie ([čl. 46](#))
- ▶ [Směrnice \(EU\) 2015/637](#) o opatřeních koordinace a spolupráce s cílem usnadnit konzulární ochranu nezastoupeným občanům Unie ve třetích zemích
- ▶ [Směrnice \(EU\) 2019/997](#), kterou se stanoví nouzový cestovní doklad EU

Petice u orgánů a kontaktování evropského veřejného ochránce práv

- ▶ Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) ([čl. 20 odst. 2 písm. d, čl. 227](#))
- ▶ Listina základních práv Evropské unie ([čl. 43 a 44](#))
- ▶ [Nařízení \(EU, Euratom\) 2021/1163](#), kterým se stanovují pravidla a obecné podmínky pro výkon funkce veřejného ochránce práv

Nediskriminace

- ▶ Smlouva o Evropské unii (SEU) ([čl. 2](#))
- ▶ Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) ([čl. 18](#))
- ▶ Listina základních práv Evropské unie ([čl. 21](#))

Evropská občanská iniciativa

- ▶ Smlouva o Evropské unii (SEU) ([čl. 11 odst. 4](#))
- ▶ Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) ([čl. 24 odst. 1](#))
- ▶ [Nařízení \(EU\) 2019/788](#) o Evropské občanské iniciativě

Právo na odpověď

- ▶ Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) ([čl. 15 odst. 1, čl. 24](#))
- ▶ Listina základních práv Evropské unie ([čl. 41 odst. 4, čl. 42](#))
- ▶ [Nařízení \(ES\) č. 1049/2001](#) o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise

Hlasování a kandidatura ve volbách

- ▶ Smlouva o Evropské unii (SEU) ([čl. 10 odst. 3](#))
- ▶ Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) ([čl. 20 odst. 2 písm. b, čl. 22](#))
- ▶ Listina základních práv Evropské unie ([čl. 39 a 40](#))
- ▶ [Směrnice 93/109/ES](#), známá také jako „Směrnice o volebních právech“
- ▶ [Směrnice 94/80/ES](#) o právu volit a být volen v komunálních volbách

Fotografický kredit:

Evropská komise
Istockphoto
Shutterstock

UPOZORNĚNÍ O OCHRANĚ AUTORSKÝCH PRÁV

Tento dokument nemůže být považován za oficiální stanovisko Evropské komise.

PDF ISBN 978-92-68-10205-3 doi: 10.2838/610119 DS-05-23-487-CS-N

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2024

© Evropská unie, 2024

Politika Komise týkající se dalšího použití se řídí jejím rozhodnutím 2011/833/EU ze dne 12. prosince 2011 o opakovaném použití dokumentů Komise (Úř. věst. L 330, 14.12.2011, s. 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>).
Není-li uvedeno jinak, je opakované použití tohoto dokumentu povoleno v rámci licence Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). To znamená, že opakované použití se povoluje za předpokladu, že je řádně uveden zdroj a jakékoli změny.

K veškerému použití nebo reprodukci prvků, které nejsou ve vlastnictví Evropské unie, může být nutné získat svolení přímo od příslušných držitelů práv.

Věděl/a jsi, že občanství EU ti dává práva a výhody, které doplňují práva, která máš jako občan členského státu EU? Nejen to, občanství EU ti dále dává možnost utvářet budoucnost Evropy. Zde najdeš vše, co potřebuješ vědět o právech, která máš, o způsobech, jak je můžeš využívat, a o tom, jak ti mohou pomoci.

